

Ay kadın İyileştirme Ziyareti

Ay kadın İyileştirme Ziyareti

Ay kadın ziyareti, Tokat'ın Zile ilçesine bağlı Yalın yazı belediyesinin köylerinden olan, Kızılca köyünde bulunmaktadır. Kızılca köyü, Zile köyleri portalındaki web sayfasında belirtildiğine göre, bir toprak ağasının çiftliğinde ortakçı olarak çalışmak üzere buraya yerleşen 3 büyük aile tarafından kurulmuştur. Ağa konağının çevresinde genişleyen köy, bir sel felaketi esnasında evlerin sele kapılmasıyla hasar görünce, köy şimdi bulunduğu, daha yüksek konumdaki yere taşınmıştır.

Köyün batısında orman ve Çal Dede koruluğu olarak bilinen bir koruluk bulunmaktadır. Köyün çayırılık kısmına, Kanlı çayır denmektedir, zira bu çayırılık bölge daha önce komşu köylerle, ölümle sonuçlanan kanlı çatışmalara neden olmuştur. Tamamen tarım ve hayvancılıkla geçinen köy halkı, buğday, arpa, nohut, ayçiçeği ve şeker pancarı üretmektedir. Köy gençleriyle yaptığımız görüşmede, eskiden burada haşhaş ve kenevir üretimi de yapıldığı ve bunların iyi bir gelir kaynağı olduğu gençlerce belirtilmiştir. Gençler, ne yazık ki, ip üretimi ve dokumacılıkta kullanılan kenevirin ekiminin yasaklandığını, haşhaş ekiminden de, kötü niyetli kişilerin onların bilgisi olmadan tarladaki çiçeği çizerek, başlarını belaya sokacağı endişesiyle, köylünün geri durduğunu söylemişlerdir. Özellikle buğday taban fiyatlarının düşmesi ve şeker pancarı üretimine kota getirilmesiyle, köylülerin geliri oldukça düşmüş, köyedeki genç insan nüfusu gerilemiş, öğrenci yokluğundan köyün okulu kapatılmıştır.

Bölge bereketli topraklara, zengin su kaynaklarına sahiptir ve özellikle üzüm bağlarıyla tanınmaktadır, hatta çevre köylerden çiftçiler, üzümünün çok iyi olduğu bilinen bu bağlardan hasat yapabilmek için, Kızılca köyünden bağ satın almaktadır. Bu Alevi köyünde, içinde bir dedesi ya da babası bulunmayan bir cem evi vardır ve başka bir bölgede yaşayan bir Bektaşî babası, belli aralıklarla köyü ziyaret ederek, hizmet görmektedir.

Köyde bulunan Ay Kadın Ziyareti aslında, taştan örülmüş yuvarlak bir havuza akan, bir kaynak suyundan ibarettir. Ufak bir koruluğun içinde, tarlaların arasında, köy yerleşiminden yürüme mesafesiyle 10 dakikalık uzaklıkta bulunan su kaynağı, iri taşlardan örülmüş, alçak bir havuza aktıktan sonra, kaynağın karşı tarafındaki, ince bir toprak suyulundan, çevredeki araziye akmak üzere, akışına devam etmektedir.

Ziyarete, dua edilecek, niyaz edilecek herhangi bir taş, sütun, duvar vb bulunmaz. Aslında ziyarete yerine getirilen işlemler, gitme nedenine bağlı olarak, bu kaynağın suyundan içmek ya da, suda yıkanmaktan oluşur. Baş ağrısı, karın ağrısı ve mide sorunu çeken veya diş ağrısına şifa arayan hasta, kaynak suyundan içer. Zile web siteleri portalında, Kızılca Köyü için hazırlanan sayfada, bu sudan mide hastalıkları için faydalandığı belirtilmektedir ancak biz alan araştırmamızda, bu sayfada

<http://zilewebsiteleri.googlepages.com/kizilca> (erişim tarihi: 7.9.2009)

<http://zilewebsiteleri.googlepages.com/kizilca> (erişim tarihi: 7.9.2009)

Özel görüşme, 27.8.2009

<http://zilewebsiteleri.googlepages.com/kizilca> (erişim tarihi: 7.9.2009)

belirttiği gibi bir türbeye rastlamadık, köylüler de, ziyaretin bir su kaynağından oluştuğunu doğruladı. Ayrıca, köyde yaptığımız görüşmelerde, şiddetli mide sancısının yanı sıra, bir baş ağrısı ve bir diş ağrısı örneğinde de, ziyaretin etki gösterdiği anlatıldı.

Köylülerin açıklamasına göre, kaynak suyunun hastalıklara şifa olarak içilmesinin yanı sıra, düğün öncesinde, köyün evlenecek çifti, hem gelin hem de damat, ay kadın ziyaretinin suyunda yıkanmaktadır. Bunun bir bereket ritüeli olduğu aklımıza geldiyse de, köyde konuştuğumuz insanlar, gelin ve damadın ay kadın suyunda yıkanmasının nedenini bilmediklerini, burada bir bereket, çocuk sahibi olmaya yardım ya da kurulacak aileyi kutsama bağlantısı görmediklerini belirtmişlerdir. Ne düğün öncesi yıkanmaya gelen çiftler, ne de şifa arayan hastalar, ziyarete kurban adamamaktadır ve iyileşme sonrasında, ziyaret için kurban kesilmesi gerekmemektedir, yani ay kadın, karşılıksız hizmet veren bir köy evliyasıdır.

Ziyaret, köyün dışında fazla tanınmamakta, hatta yürüme mesafesi uzaklıktaki, bölgenin belediye merkezi olan Yalın yazı köyünde bile, Kızılca köyünde bir ziyaret olduğu pek bilinmemektedir. Yakındaki Zile ilçesinde, epey soruşturmamıza rağmen, ay kadın ziyaretinin ismini duymuş kimseyi bulamadık. Görüldüğü kadarıyla, Ay kadın sadece Kızılca köyüne hizmet veren, bu köye özel bir ziyarettir, dışarıdan buraya misafır ya da hasta gelmemektedir, bu küçük kaynak, ünlü bir ziyaret değildir. Ancak Kızılca köyü sakinleri, eskiden daha alçak bir bölgede kurulmuş olan köyün bir sel felaketi sonrasında daha yüksek olan şimdiki yerine taşınmasından önce de, bu ziyarete başvurulduğunu, kuşaklardan beri ay kadının Kızılca köyünün dünyasında yeri olduğunu belirtmişlerdir. Yani ay kadın, Kızılca köylüsünün dışında kimseye hizmet vermemekle beraber, bu köyle yakın ve sıkı bir birliği bulunmaktadır. İşin ilginç tarafı, baş ağrısı örneğinde, şifa verilen kadın hasta, köyden başka bir yerleşime gelin gitmiş, bu köyden olan ama artık köyde yaşamayan bir kişidir. Belli ki ay kadın, uzakta bile olsa, insanlarına sahip çıkmaktadır.

Ziyaretin kendine has işleyişi

Ay kadın ziyareti, kendine has bir yöntemle, rüyalar üzerinden iş görür. Bu nedenle, rüyaya yatma yoluyla hastalıklara çare aranan ziyaretler arasında ele alınması mümkündür. Ancak, diğerlerinin aksine, bu ziyarete gidilerek, rüyaya yatılmaz. Ay kadın ziyaretinde, hasta şifa aramak için ziyarete gelmez, hasta kişiye, ay kadın rüyada görünerek, onu şifa aramak üzere kaynağından su içmeye davet eder. Bize aktarılan 3 örneğin ikisinde hasta kadın, birinde bir erkek çocuğu ve bu örnekte de, şiddetli karın ağrısı çeken çocuğun ağrısının geçmesi için, ay kadın gelip, çocuğun annesinin rüyasına girmişti. Anneye rüyasında, çocuğu ziyaretin etrafında dolandırması ve kaynak suyundan içirmesi önerildi. Anlatıcı olan, çocuğun akrabası hanımın belirttiğine göre, anne öneriyi yerine getirdi ve ertesi gün çocuğun midesindeki sorun geçmişti. Yani ay kadın, uygulanması gereken ritüeli rüyada

anneye açıklarak, yol göstermişti.

Görüşme yaptığımız, köyde yaşayan 4 erkek böylesi bir deneyim yaşamamıştı. Ancak, ay kadının daha çok kadınların rüyasına giren bir evliya olduğunu söylemek için, elimizde yeterince örnek yoktur.

Bize aktarılan diğer anlatı, şifa bulma halini şahsen yaşayan bir hanıma aittir. Dişi ağrıyan bu hanım, rüyasında çok güzel bir gelinlik kız görür. "O kadar güzeldi ki, yüzüne bakamıyordum" diye gördüğü kıza tarif eden hanım, rüyasında bunun ay kadın olduğunu anlar ve ona, dişinin ağrımından şikayet eder. Ay kadın "o zaman gel, kaynaktan bir tas su iç" diye öğütte bulunur. Ertesi gün kaynaktan su içen kadının diş ağrısı, akşama doğru epey hafiflemiştir, ama tamamen geçmez. O gece yine rüyasına giren ay kadına, "ağrı hafifledi ama geçmedi, niye böyle oldu?" diye hesap sorar, ay kadın "ne yapalım, elimden bu kadarı geldi" diye cevap verir.

Anlatılan üçüncü örnekteyse, başka bir köye gelin gitmiş, ama çok şiddetli baş ağrıları çeken bir hanımın, rüyasına giren bir gelinlik kızın öğüdüyle, köyüne dönerek ay kadın kaynağından su içtiği, bundan sonra o şiddetli baş ağrılarından kurtulduğu aktarılmıştır.

Kaynağa giden yolu bulmamıza yardımcı olan köylü erkekler, yolda ay kadın ziyaretinin işlevinden bahsederken, aslında sadece düğün sabahı evlenecek çiftlerin kaynağın suyunda yıkandığını anlattı. Erkekler, Ay kadının rüyalara girerek, hasta kişilere şifa önerdiğini, onları rüyada kaynaktan su içmeye davet edip, bu yolla şifa dağıttığını belirtmemişlerdi. Bunun 2 nedeni olabilir: Bu kişiler dışarıdan gelen bir araştırmacının, bu yaklaşıma "hurafe, batıl inanç, geri kalmış köylü adetleri" gözüyle bakıp, ciddiye almayacağını düşünerek, anlatmamayı tercih etmişti. Ya da, ay kadın ile rüyada temasa geçerek, acılarını dindirmek üzere kaynak suyundan faydalanma önerisini, gerçekten de sadece kadınlar almaktadır ve yaşadıkları bu deneyimi ve duydukları minneti paylaşmak istemişlerdir.

Kızılca Köy'ün kendine has konumu

Rüya yoluyla şifa aranan ziyaretler arasında, ay kadın şüphesiz hastanın ziyarete rüyaya yatmasıyla değil, evliyanın ağrı çeken köy halkının rüyasına kendi çıkıp gelmesiyle, kendine özgü bir ziyaretir. Ancak, Kızılca Köy'ün bulunduğu bölgenin kendine has tarihiyle de, ziyaretin hem ismi, hem de bölgede az rastlanan bir örnek olan, kadın evliyası, üstünde düşünülme değer özelliklere işaret etmektedir.

Boğazköy dışında, sayılı Hitit arşivlerinden birinin keşfedildiği, Hititlerin azılı düşmanları Gaska krallığıyla sınırlarında yer alan, önemli bir garnizon kenti olması dolayısıyla, yoğun asker ve nüfus hareketlerine sahne olan Hitit kenti Tapigga, Kızılca köy'e yürüme mesafesiyle 15-20 dakika uzaklıkta bulunmaktadır. Prof. Dr. Sedat Alp başkanlığında, Maşathöyük'te başlatılan kazılar, Prof. Dr. Tahsin Özgöç tarafından devam ettirilip ve politik, ekonomik, askeri hareketler konusunda bilgi veren mektup tabletlerinin yanı sıra, ortaya çıkarılan büyük tahl ve erzak depoları, Tapigga'nın canlı ve zengin bir merkez olduğunu gösterir. Kent, tepenin üstüne kurulu bir büyük kale, kalenin içindeki 2 katlı bir saray ve tapınak binası ve kaleyi çevreleyen köylerden oluşmaktadır. Kaleye düzenli vergi veren bu köylerin etrafında, düzenli işlenen, geniş tarlalar yer alıyordu. Saray arşivinde bulunan yazışmalardan, bölgede özellikle tahıl ve üzüm yetiştirildiği anlaşılmaktadır.

Günümüzde Maşathöyük olarak bilinen Tapigga'da, İ.Ö 2500 yıllarına tarihlenen, erken Hitit döneminden, altın, gümüş ve bakır işçiliği atölyeleri gün yüzüne çıkarılmıştır. Yine bu höyükte, diğer 2 Hitit katmanının üstünde, İ.Ö 750 ile, İ.Ö 300 arasında varlığını sürdürmüş olan, Anadolu'daki 15 önemli Frigya yerleşimlerinden birinin kalıntıları tespit edilmiştir. Kızılca Köy'ün bu kadar yakınında, 1200 yıl boyunca varlığını sürdüren bir Hitit ve Frig yerleşiminin bulunması, özellikle ay kadın ziyareti bağlamında, inancın sürekliliği konusunda bir ipucu teşkil edebileceğinden, anlam taşımaktadır. Hitit ve Frig inancında, Ana Tanrıça Kubaba (Kıbele) ve Ay Tanrısı Men

Geç dönem Hitit panteonunun merkez konumdaki kutsal figürlerinden olan ana tanrıça Kubaba'ya tapınmanın, Maşathöyük'de yeri olduğunu, kazılarda çıkarılan ve Tokat müzesinde görülebilen bir küçük ana tanrıça figürüne dayanarak söyleyebiliriz. Yine yakınlardaki Erbaa-Horoztepe'de bulunan ve erken tunç dönemine (İ.Ö 3000-1950) tarihlenen bir çocuk emziren ana tanrıça figürünü, bölgede ana tanrıça kültürünün baskınlığına işaret ediyor. Zira kazılarda, bu figürler ve Anadolu'nun kutsal hayvanları geyik ve boğa heykelleri dışında, kutsal simge olduğu düşünülebilecek objelere rastlanmamıştır.

Prof. Dr. Kemalettin Köroğlu, Anadolu'da Kıbele tapınması üstüne şunları söylemektedir :

... Doğrudan ilişki kurulamasa da doğurganlığı ve bereketi temsil ettiğine inanılan Ana Tanrıça anlayışı Anadolu'da Neolitik Çağ'a kadar uzar. Phryg Ana Tanrıçası ile semboller ve tapınım benzeşen bir diğer tanrıça Geç Hititlerin Kubaba'sı idi. Phryglerin en ünlü tanrıçası ilk kez 6. yy yazıtlarında "Matar" (Anne) veya "Mother" biçiminde kaydedilmiştir. Birkaç yazıtta "Kübileya" (dağların) sıfatı ile birlikte anılır. Tanrıça Greklere ve Romalılara bu sıfatından dönuşen "Kybele" veya "Cybele" olarak geçmiştir...M.Ö. II. binyılın ortalarından beri bilinen tanrıça, I. binyılda özellikle Kargamış'ta ön plana çıkmış; Kilikia ve Sardes'te de tapınım görmüştür. Phrygler de Urartular gibi yüksek kayalıklara kapı benzeri kutsal anıtlar yapmışlar ve tanrıçayı burada kutsamışlardır...

Köroğlu, aynı yazısında, Friglerin Güneş Tanrısı Sabazios ve Ay Tanrısı Men'e tapınmaya da önem verdiğini belirtmektedir .

Ay Tanrısı Men, şifa dağıtan, iyileştirme için başvuru olan bir Anadolu sağlık tanrısıdır. Çeşitli kültürlerde, ay kültürünün tanrıçalarla bağlantılı işlendiğini görsek de, örn. Mezopotamya kökenli, erkek ay tanrısı Sin'i, Hitit panteonuna bu isimle girmesinden tanınmaktayız. Anadolu'nun önemli tanrıları arasındaki Men, omuzunda bir hilal taşıyan, güçlü bir yetişkin erkek olarak temsil edilir.

Muazzez İlmiye Çığ ise, Ay Tanrısı Men'in başında hilal şeklinde bir ay taşıyan bir erkek olarak tasvir edildiğini söyler.

Algan, ana tanrıça Kıbele ve ay tanrısı Men'i kadim Anadolu geleneğinin kültür üretiminin parçası olarak görmekte, Friglerden önce de, Anadolu'da Ay tanrısı Men'e tapıldığını, Friglerin yerli halkın bu sağlık tanrısını devraldığını düşünmektedir :

... Ana tanrıça Kıbele, Çatalhöyük'te gördüğümüz üzere, daha neolitik çağda, yani M.Ö. 7'inci ve 6'ıncı binlerde Anadolu halklarının başlıca Tanrısı

olduğu gibi, Frigler'in de en önemli Tanrısıydı. Men de bir Anadolu Tanrı olup büyük olasılıkla Luvi kökenlidir. Ona özellikle Frigya ile Lydia bölgelerindeki yerli halklar tapınırdı. Helenler'in Ay Tanrısı dışı olup adı Selene'ydi. Bununla beraber aynı bölgelerde yaşayan Helenler de Men'e tapınırdı...

Ana tanrıça Kibele ve ay tanrısı Men, halk arasında aynı kozmolojinin parçaları mıydı? Bu ikisinin, zaman içinde tek bir figürün içinde eritildiğini düşünmek mümkün müdür? Dünyanın çeşitli kültür ve coğrafyalarında, Ana tanrıçanın, bir bakire-gelinlik kız (örn. Helen kültüründe tanrıça Artemis, Eski Roma'da Diana, Hindu geleneğinde hem bakire, hem anne olan Kali, İskandinav panteonunda Aegir) olarak tasviri, zamanımıza kadar ulaşmış bir simgedir. Melek Şahan, "Anadolu'da Tanrıça" başlıklı makalesinde, tanrıçanın "sıradan dünya olayları yaşanırken karşılaşılan, ama yüzü olmayan bir varlık" olarak tanımlandığını belirtmektedir. Görüşmemizde, Kızılca Köy'den bir hanımın rüyasına giren ay kadını "o kadar güzeldi ki, yüzüne bakamadım" şeklinde tanımlaması, bu ziyaretin hanımına yakıştırılan bir öte dünya özelliği midir? Böylesi tanımların, binlerce yıllık gelenek aktarımında bir yeri olabilir mi? Sağlık işlerine bakan ay tanrısı Men, zaman içinde, ana tanrıçanın bakire yüzünün içinde eriyerek, ay kadına dönüşmüş olabilir mi? Herhalde bu soruların cevapları, zamanın tozları arasında kaybolmuştur.

Burada bizi ilgilendirebilecek bir diğer Frig ilahesi, Friglerin Irmak Tanrısı Sangarius'un kızı ve Ana Tanrıça Kibele'nin sevgilisi Attis'in annesi, bakire su perisi Nana olabilir. Su perisi Nana, memelerinin arasına bir badem bastırarak, Attis'e hamile kalmış ve doğumdan sonra bile, bakire kalmıştı. Kızılca Köyündeki su kaynağında, belki de bu su perisi şifa dağıtmaktadır.

Anadolu'daki, rüyaya yatılarak şifa aranan ziyaretler genelinde ve bir Hitit ve Frig kentinin yanı başında hizmetine devam eden Ay kadın ziyareti özelinde, bir noktaya daha değinmemizde fayda olabilir. Bu, Hititler ve Friglerde, kutsal güçlerle temas kurmakta rüyaların önemi noktasıdır.

Ay kadın ziyareti ve Hititlerde rüyaların önemi

Antik çağda, yerin altındaki karanlık ve ateş dolu dünyaya ve doğaya hükmeden tanrıların yaşadığı evrene ulaşan; bu evrenin bizim yaşadığımız evrenle temasını sağlayan, özel rüyaların varlığı kabul ediliyordu. Plutarkhos, ölmüş eşini almaya, yerin altına inen Orfeus'un, yer altı dünyasına giderken içine daldığı devasa krateri şöyle açıklamaktadır:

. . . Bu, gece ve Ay tarafından paylaşılan bir kehanet yeridir. Yeryüzünün hiçbir yerinde ne sınırı, ne de belirli bir temeli vardır; Bütün insanlığın rüyaları ve hayalleri yoluyla, her yerde gezinip, durur...

Büyük olasılıkla, kendini sancı ve acıyla belli eden hastalık halinin giderilmesi için, hastanın ya da bir yakınının rüyasına girerek, ona kılavuzluk eden ay kadın (ziyaretin etrafını dolanma ya da suyundan içme konusunda öğüt vererek), böylesi bir alemler arası karşılaşma mekanında kendini göstermektedir. İnsanlara iyi niyet besleyen ve yardım eden, hastalıkları iyileştirebilecek ya da geleceği görebilecek, hatta değiştirebilecek kadar güçlü olan, ancak normal yaşamda karşılaşılması mümkün olmayan kuvvetlere rüyada danışmak, bölgede binlerce yıllık geçmişi olan bir pratik olabilir.

Algan, Hititlerde tanrıların isteklerini öğrenmenin bir yolu olarak rüyaya yatıldığını belirtiyor. Rüyalara, gelecek hakkında bilgi almak için olduğu kadar, sorunlu durumlarda tanrıların yardımını almak için de başvuruluyordu. M. Çığ da, Hitit inancına göre, tanrıların isteklerini insanlara rüyalarda bildirdiğine değiniyor. Çığ, Hitit kültüründe, bir insanın isteklerinin olup olmayacağını görmek için, tapınakta rüyaya yatan rahip ve rahibelerin varlığından bahsetmektedir.

Gelecekte haber almak ya da üstün güçlerden yardım dilemek için istişareye yatma geleneği, zaman ve mekana yayılmış olarak, herhalde kesintisiz biçimde, günümüze ulaşmış görünmektedir. Bu yardım dileklerinin önemli bir kısmının, geçmişten beri, sağlıklı ilgili dertlere odaklandığını tahmin edebiliyoruz. Zira insanların bulunduğu şifa olanaklarının yetersiz kaldığı durumlarda, insanlar çaresizce acı çekmekteyse, algı ve kavrayışlarının ötesinde yardımcıları aramayı tercih eder.

Ancak günümüzde, yüce kuvvetlerle temas sürecinin demokratikleştiğini, "halka açık" hale geldiğini söylemek mümkün olabilir. Gözlemediğimiz kadarıyla, ülkemizdeki bütün rüyaya yatarak iyileşme ziyaretlerinde ve evde hastanın rüyasına girerek, şifa yolu gösteren ay kadın örneğinde de, hasta veya yakınlarına yol yordam gösteren, bu dünyadan bir kılavuz bulunmamaktadır. Ay kadın, izlenecek yöntemi rüyada kendi tarif ederken, örn. Antakya'daki Yusuf Hekim ziyaretinde, izlenmesi gereken adımları (okunacak dualar, ritüelin gidişatı), başarılı bir sonuç için benimsenmesi gereken yaklaşımı toplum bir kültürel bilgi olarak üyelerine aktarmaktadır. Aynı şekilde, Dersim bölgesindeki Düzgün Baba Ziyaretinde, insanlar çocuklarını erkenyaştan itibaren ziyaret yolculuklarına dahil ederek, onlara uygulamalı şekilde ziyarette izlenecek yolu öğretir ve yaygın iyileşme öyküleriyle, ziyaretin hangi sorunlara çözüm bulduğu, sürecin nasıl işlediği aktarılır.

Yani artık, Hitit kültüründe olduğu gibi, bu ziyaretlerde çare arayan kişi için rüyaya yatan profesyonel düş görücüler, Antik Yunan'daki (örn. Delfi'deki kehanet merkezi gibi), uzman rüya yorumcuları, yoktur. Hasta gerçekten kutsal, ermiş kişiyle temasa geçip geçemediğini, onun iyi niyetini kazanıp kazanmadığını, ancak sürecin başarıya ulaşip ulaşmamasıyla anlamakta, fakat bu durumda, başarısızlığın sorumluluğu da, tamamen deva arayanın omuzlarında kalmaktadır. Bir rehber-aracı otoritenin yokluğunda da, rüya yoluyla iyileşmeye dair anlatılan başarı öykülerinin, bireyin toplum içindeki konumunu pekiştirmek açısından önemi artmaktadır. Yine de, özellikle Dersim gibi Kızılbaş sosyal yapının henüz güçlü kaldığı yerlerde, rüyaları yorumlayan, kendi rüya görenek, taliplerine yol gösteren dedelerin yakın zamana kadar varlığından bahsedilmektedir. Günümüzde bu örnekler, giderek azalmaktadır.

Alevi olan Kızılca köyü sakinleri, yılın belli zamanlarında, köy dışından gelerek, dini görevlerini yapmalarını sağlayan bir Bektaşî babası dışında, köylerinde herhangi bir dini otorite bulunmadığını belirtmişti. Cumhuriyetten, tekke ve zaviyelerin kapatılmasından önce, ay kadın ziyareti etrafında bir dergah, burada hizmet veren bir dede ya da baba var mıydı? Bu konuda elimizde bir iz yoktur. Ancak, ziyareti oluşturan havuzun etrafında, herhangi bir yapı izine rastlanmamıştır.

Sonuç

Kızılca köyü yakınlarındaki Hitit ve Frig yerleşim merkezi Tapigga, arşiv belgelerine bakılırsa, Hitit döneminde, toprak mülkiyeti olmayan köylülerin, askeri güce sahip bir derebeyine hizmetlerini sunarak yaşadığı, büyük bir merkezdi.

Kızılca köyü tanıtım sayfasından anladığımız kadarıyla, şimdiki köyün sakinleri de, en azından ilk dönemlerde, büyük bir toprak ağasının yanında ortakçılık yapan, emeklerinden başka mülkleri olmayan, Hitit köylüleri gibi, tahıl ve üzüm yetiştiren köylülerdi. Köyde yaşayan bir yaşlı kişiye, Tapigga'da tahıl ambarı olarak kullanılan devasa küpleri gösterdiğimizizde, "biz de çocukluğumda bulguru, bakliyatı tıpkı böyle küplerde saklardık" demişti. Demek ki, aradan geçen 3 bin yıldan fazla sürede, bölgede mülkiyet ve üretim ilişkilerinde, temelden farklı bir sistem benimsenmemiştir.

Günümüzde, bu köyde toprak ağası bulunmamaktadır ve topraklarının sahibi olan küçük çiftçiler ağırlıktadır. Ancak hükümetin küçük çiftçiyi ezen politikaları karşısında, köyün varlığını ne kadar süre daha devam ettireceği de, pek belli değildir.

Herhalde, burada bir köy var olduğu sürece, Hitit ve Frig köylülerinin de büyük olasılıkla yardımına koşan su kaynağı ziyareti Ay Kadın, Kızılca Köy'ün dünyasının bir parçası olarak varlığını sürdürecektir, köylülerin ağrılarını dindirme yöntemleri arasında yerini koruyacaktır. Tıp uzmanlarının, Ay Kadının rekabetinden endişe etmeleri gerekmez, zira dişi ağrıyan köylü hanım gibi, diğer köylüler de, hem doktora, hem Ay Kadına başvurmakta bir çelişki görmemekte, işlerine yarayan bu su kaynağını temiz ve kutsal tutmaya devam etmektedirler. 97 yaşındaki köyün en yaşlı dedesinin, birkaç yıl önce kaynağın taş havuzunu cebinden para ödeyerek yenilediğini anlatması, köylülerin Ay Kadını geleceklere aktarmak istediklerini göstermektedir.

. . . Boğazköy'den sonra, önemli sayıda mektup (96 adet) Tokat ilinde, Zile yakınındaki Maşathöyük (eski adı Tapigga) kazılarında ele geçmiştir. Burası, Hitit topraklarına süreklilikli saldırılar düzenleyen Gaşga ülkesi sınırında bir garnizon şehridir. III Tuthaliya (M.Ö 14. Yüzyıl başları) devrine tarihlenen mektupların çoğu, kral ve başkentteki bürokratlar tarafından, Maşat'taki askeri valiye ve diğer görevlilere yazılmıştır. Pek az bir kısmı, Maşat'tan krala yollanan mektupların kopyaları veya yollamaya fırsat kalmadığı için Maşat'ta kalan son mektuplardır. Yazışmalarda genel olarak, düşman hareketleri ve bunların dikkatle izlenmesi, kraldan, destek yaya ve arabalı savaşçı istekleri, bu savaşçıların gönderildiğinin bildirilmesi, Gaşkaların yağmalamasına meydan vermeden ekinlerin biçilmesi, üzümlerin toplanması, kaçaklar, körler (çoğunlukla değirmenlerde çalıştırılırlardı), görevlilerin kralın huzuruna çağırılması vs. gibi konular ele alınmıştır. (B. Dinçol, A. Dinçol, "Anadolu'nun tarihi döneme girişi ve ilk mektuplar", 2008, s.6)

<http://www.tuba.gov.tr/index.php?id=329> (erişim: 6.9.2009)

Ege Göç kavimleriyle Batı Anadolu'yu istila eden Frigler Tokat yöresindeki çekerek Tozanlı, Kelkit çayı boylarında kurulu Hitit kentlerini işgal etmişlerdir. M.Ö. 8 ve 7. yy da yüksek düzeyde bir uygarlık kurmuşlardır. Maşat höyükte Frig dönemine ait yapılar ve çeşitli eşyalar bulunmuştur. KARP Komana Arkeolojik Araştırma Projesi, www.komana.org/c.htm (erişim: 6.9.2009)

Köroğlu, K. Sönmez, Ş. "Phryg Krallığı", Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü resmi sitesi, <http://turkinst.org/tr/dosyalar/frig/index.htm> (erişim: 19.7.2009)

İbid.s.3

Algan, E., Anadolu Medeniyetleri, Hitit-Frig-Urartu Esbank Kültür Yayınları, 1997

Çığ, M.İ., Hititler ve Hattuşa; İhtar'ın Kaleminden, Kaynak yayınları, 4. Basım, s.123, 2005

Algan, 1997, S.29

Şahan, M. "Anadolu'da Tanrıça", Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi, 2001, s.43

Uzel, İlter, Anadolu Tıp Tarihine Giriş, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, 2008, s. 61

Kingsley, Antik Felsefe: Gizem ve Büyü, Kabalıcı Yayınevi, 2002, s. 144

Algan, 1997, s.14

Çığ, 2005, s.51

Kızılca Yürür

